

Taide ja kulttuuri osaksi sotea ja hyteä

Kulttuurisote II -hanke kulttuurihyvinvoinnin asialla

Mikä Kulttuurisote II?

Kulttuurisote II -hanke vahvisti kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja edisti taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmien hyödyntämistä sosiaali- ja terveyspalveluissa (sote) sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä (hyte). Hanke oli jatkoa vuonna 2018 toteutetulle Kulttuurisote-hankkeelle.

Kulttuurisote II toteutettiin vuonna 2019 neljän maakunnan alueella.

- Etelä-Pohjanmaalla keskiössä oli toimijoiden verkostoitumisen ja yhteistyön tukeminen sekä sote-rakenteisiin vaikuttaminen.
- Pohjanmaalla kehitettiin ikäihmisten taide- ja kulttuurilähtöisiä hyvinvointipalveluja.
- Pohjois-Savossa painopisteenä oli asiakkaan kulttuuristen oikeuksien ja kulttuurin saavutettavuuden tukeminen sote-palveluissa.
- Varsinais-Suomessa keskityttiin sairaanhoitopiirin kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatimiseen.

Miten kulttuurisia oikeuksia vahvistetaan?

Jokaisella on oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, kehittää itseään ja yhteisöään niiden avulla sekä mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti. Nämä oikeudet on turvattu mm. YK:n ihmisoikeusjulistuksessa ja Suomen perustuslaissa.

- Kuntien kulttuuritoimintalaki edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin ja taiteeseen sekä vahvistaa hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kulttuurin TEAviisari kertoo, kuinka kunnat ovat onnistuneet kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden edistämässä.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa tukee taiteen ja kulttuurin juurtumista rakenteisiin.

Miten taide ja kulttuuri vaikuttavat?

Taidetta ja kulttuuria voidaan käyttää niin ennaltaehkäisevässä työssä, sairauksien hoidossa kuin toipumisen tukemisessakin – esimerkiksi kivun lievityksessä, neurologisessa kuntoutuksessa, mielenterveyden ja toimintakyvyn edistämässä sekä kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen vahvistamisessa.

- Taiteen vaikutuksista terveyteen on yhä enemmän tietoa. Maailman terveysjärjestö WHO:n tuore *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being?*-raportti kattaa yli 900 tutkimusta.
- Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen vaikuttaa talouteen. Teatteritaiteen tohtori, dosentti Pia Houni tuo selvityksessään Taidetoiminta talouden tukijana sosiaali- ja terveyssektorilla, että jokainen mielenterveystyöhön sijoitettu euro palautuu takaisin moninkertaisena.

Suosituksset

Suositus 1. Kulttuurihyvinvointi ohjausasiakirjoihin

Jotta taide ja kulttuuri juurtuvat sote-palveluihin ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, tarvitaan kirjauksia strategioihin, suunnitelmiin, sopimuksiin ja muihin ohjausasiakirjoihin, kuten kuntien hyvinvointikertomuksiin, alueellisiin hyvinvointikertomuksiin ja -suunnitelmiin sekä sairaanhoitopiirien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelmiin. Keskeistä on myös kulttuurihyvinvoinnin integrointi Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystakeskus -ohjelman toteutukseen.

Suositus 2. Kehitetään yhdessä!

- Tarvitaan monialaisia yhteistyöelimiä, säännöllisiä tapaamisia sekä yhteisiä tavoitteita. Yhteistyöelimissä on syytä olla niin soten, kulttuurin kuin esimerkiksi järjestöjen edustajia.
- Kulttuurihyvinvointi tulee ottaa huomioon kunnan hyvinvointikoordinaattorin työssä.
- Sekä kulttuurin että soten edustajat on otettava mukaan kunnan hyte- työryhmään.
- Sote-yksiköihin tarvitaan kulttuurin yhteyshenkilöt.
- Monialaiset hankkeet ja kokeilut tukevat yhdessä kehittämistä.

Suositus 3. Taide ja kulttuuri rakenteisiin

- [Kulttuurihyvinvoinnin portaat](#)

Suositus 4. Kulttuurihyvinvoinnin tie sote-palveluihin

Seuraavilla toimilla maakunnat voivat vakiinnuttaa taiteen ja kulttuurin osaksi sote-palveluja.

Maakunnat

- varmistavat, että kulttuurihyvinvointipalvelujen hankinta ja käyttö on mahdollista läpi palvelurakenteen
- edellyttävät ja valvovat kulttuuristen oikeuksien toteutumista osana pitkäkestoista ympärivuorokautista hoivaa ja hoitoa
- tukevat yhdyspintatoimijoita vahvistamaan kulttuurihyvinvointitoimintaansa, tuottamaan laadukasta palvelua ja mahdollistavat yhteistyökäytäntöjen kehittämisen.
- sisällyttävät taiteen ja kulttuurin osaksi strategista kehittämistä.

Suositus 5. Osaamista verkostoista

Laaja verkostoyhteistyö tukee osaamisen kehittämistä.

- Itä-Suomen Hyvinvointivoimala on monialainen hyvinvointiosaamisen kumppanuusverkosto. Monialaisissa hyvinvointipalveluissa kulttuuriosaaminen integroituu osaksi sosiaali- ja terveyspalvelujen koulutusta, toteutusta ja johtamista. Vastavuoroisesti kulttuurialojen koulutuksiin sisällytetään sosiaali- ja terveysalojen elementtejä.
- Taiteen, kulttuurin ja hyvinvoinnin valtakunnallinen Taikusydän-verkosto levittää tietoa ja verkostoi toimijoita maanlaajuisesti. Taikusydän-alueverkostot kehittävät osaamista ja yhteistyötä alueilla.

Suositus 6. Arjen hyvät toimintamallit käyttöön

- Kulttuurihyvinvoinnin portaat
- Kulttuurihyvinvoinnin palvelutarjotin
- Kulttuuriluotsi / Kulttuurikaveri
- Lasten kulttuurilähete / Taideneuvola
- Elämän puu / Omakuvamonologi tai vastaava
- Kaikukortti tai vastaava
- Takuulla iloa! ja Takuulla yhdessä! -toimintamallit